

مقاله پژوهشی

طراحی مدل توسعه پایدار گردشگری ورزشی، با تأکید بر ظرفیت‌های بیابان

ناصر نایبی^۱، علیرضا زمانی نوکآبادی^{۲*}، احمدرضا عسکری^۳^۱ دانشجوی دکتری مدیریت ورزشی، دانشکده علوم ورزشی، واحد اصفهان (خوراسگان)، دانشگاه آزاد اسلامی، اصفهان، ایران.^۲ استادیار مدیریت ورزشی، دانشکده علوم ورزشی، واحد اصفهان (خوراسگان)، دانشگاه آزاد اسلامی، اصفهان، ایران.^۳ استادیار مدیریت ورزشی، دانشکده علوم ورزشی، واحد مبارکه، دانشگاه آزاد اسلامی، اصفهان، ایران.

doi 10.22034/grd.2024.21108.1603

چکیده

هدف این پژوهش طراحی مدل توسعه پایدار گردشگری ورزشی با تأکید بر ظرفیت‌های بیابان و کویر است. روش پژوهش حاضر به لحاظ هدف، کاربردی و به لحاظ روش از نوع کیفی است. جامعه آماری پژوهش شامل اعضای هیات علمی و محققان حوزه گردشگری ورزشی، مدیران ارشد و کارشناسان ادارات ورزش و جوانان و سازمان گردشگری استان یزد است. از روش نمونه‌گیری نظری برای انتخاب شرکت‌کنندگان در تحقیق استفاده شد. در مجموع از ۲۲ نفر از جامعه آماری مصاحبه عمیق نیمه ساختاریافته به عمل آمد. اشباع نظری در مصاحبه بیستم به دست آمد. تجزیه و تحلیل داده‌ها با استفاده از روش گراند تئوری (شیوه استراوس و کوربین) انجام شد. روایی و پایایی از طریق روش قابلیت اعتماد مورد تأیید قرار گرفت. یافته‌های پژوهش نشان داد که در مرحله کدگذاری باز ۳۹۶ کد اولیه به دست آمد؛ که در مرحله کدگذاری محوری به ۱۲۷ مفهوم انتزاعی‌تر و ۲۹ مقوله اصلی، در پنج دسته اصلی شرایط علی، شرایط زمینه‌ای، شرایط مداخله‌گر، راهبردها و پیامدها تقسیم‌بندی شدند و در مرحله کدگذاری گزینشی نیز مدل نهایی پژوهش ترسیم گردید. با توجه به یافته‌های می‌توان نتیجه‌گیری کرد که توسعه پایدار گردشگری ورزشی با تأکید بر ظرفیت‌های کویر نتایج و پیامدهای گوناگونی را به همراه خواهد داشت که در سه دسته کلی پایداری اقتصادی، پایداری اجتماعی - فرهنگی و پایداری زیست‌محیطی تقسیم‌بندی شدند. مدیران باید برنامه‌ریزی‌ها و اقدامات مناسبی را در خصوص توسعه پایدار گردشگری ورزشی در مناطق کویر انجام دهند تا بتوانند از پیامدهای آن در راستای پیشرفت کشور برخوردار شوند.

تاریخ دریافت:

۲۴ دی ۱۴۰۲

تاریخ پذیرش:

۲۰ شهریور ۱۴۰۳

کلیدواژه‌ها:

مدل‌سازی، توسعه پایدار، گردشگری ورزشی، بیابان،

۱ مقدمه

ورزش از رویکردهای مهمی است که در شاخه‌های مختلف اقتصادی برای یک منطقه موردنظر گرفته می‌شود. ورزش سبب می‌شود که یک منطقه از منظر برخی زیر ساختارها آماده گردد و گزینه‌های آماده‌سازی این زیرساخت‌ها بسیار مناسب باشد (چلمر، برس و شنیتز^۱، ۲۰۲۲: ۹۴). از سوی دیگر انتظار بر این است که ورزش بتواند گزاره‌های مرتبط به کارکردهای انتخاب خدمات توسعه صنایع خدماتی را بهبود دهد (سلیمی، طیبی و خداپرست، ۲۰۲۱: ۳۴۴).

* نویسنده مسئول: علیرضا زمانی نوکآبادی

Email: azamani.1381@gmail.com

آدرس: دانشکده علوم ورزشی، واحد اصفهان (خوراسگان)، دانشگاه آزاد اسلامی.

¹ Schlemmer, Barth & Schnitzer

به عبارتی این ورزش است که می‌تواند گزینه‌های مرتبط با گسترش سایر شاخه‌ها مانند گردشگری را تقویت نماید. در این میان یکی از گزینه‌های مرتبط با توسعه ورزش گردشگری ورزشی است. در میان صنایع خدماتی، صنعت گردشگری یکی از بخش‌های پیش‌تاز و در حال رشد در سطح بین‌المللی است و طبق پیش‌بینی‌های صورت گرفته، تقاضا برای گردشگری بین‌المللی تا سال ۲۰۲۰ به ۱/۶ میلیارد نفر در سال رسیده است (باربویا و چترجی، ۲۰۲۰: ۲۰). به همین دلیل، صنعت گردشگری به‌عنوان موضوعی مهم و اساسی در تحولات اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی کشورها محسوب می‌شود و با گسترش آن می‌توان مسیری را برای افزایش درآمدهای کشور و کاهش وابستگی به درآمدهای نفتی و در نتیجه فراهم نمودن مسیری مطلوب برای دستیابی به توسعه پایدار و همه‌جانبه ترسیم نمود (شمس، ۲۰۲۰: ۴۵).

توسعه در هر بعدی نیازمند برنامه‌ریزی است. در واقع برنامه‌ریزی نقشی مهم و کلیدی در توسعه اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی و سیاسی ایفا می‌کند. توسعه گردشگری از یک سو می‌تواند اثرات مثبت اقتصادی، سیاسی، فرهنگی، اجتماعی و زیست‌محیطی در جامعه گردشگرپذیر داشته باشد و از سوی دیگر اثرات منفی در تمام ابعاد و به‌خصوص در بعد زیست‌محیطی ایجاد کند. فلسفه گردشگری پایدار نشأت گرفته از توسعه پایدار است و لذا با توجه به این‌که توسعه پایدار از اصول و مبانی پیشرفت اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و سیاسی در جهان محسوب می‌شود و به دلیل نقشی که گردشگر می‌تواند در این زمینه به‌خصوص در کشورهایی مانند ایران ایفا نماید (سلکاک و همکاران، ۲۰۲۱: ۵۹۰)، لزوم و ضرورت توجه به گردشگری پایدار حائز اهمیت فراوان است. در عین حال گردشگری پایدار نتیجه ضرورت و نیاز به پاسخگویی و مقابله با اثرات منفی این صنعت در کشورها و یا مقاصد گردشگرپذیر است. در واقع مفهوم توسعه پایدار زمانی مطرح گردید که موضوعات زیست‌محیطی در سرلوحه بحث‌های سیاسی قرار گرفت و بدین ترتیب، به‌جای این‌که این مفهوم به‌عنوان فشاری بر تغییرات محیطی عمل کند، به‌صورت ابزاری برای حمایت از محیطی زیست مطرح شد؛ اما در سال‌های بعد مبحث توسعه پایدار در سایر بخش‌های یک جامعه همچون مباحث اقتصادی، سیاسی، فرهنگی، اجتماعی و غیره نیز مطرح گردید و در حال حاضر به‌عنوان یکی از مهم‌ترین موضوعات مطرح در علوم مختلف در نظر گرفته می‌شود؛ که در دهه‌های اخیر در حوزه گردشگری و به‌ویژه گردشگری ورزشی نیز بسیار مورد توجه قرار گرفته است (ویرانا، ۲۰۲۳: ۳).

گردشگری ورزشی در مناطق مختلف صورت می‌گیرد و با توجه به نوع منطقه و نوع گزینه‌های منطقه‌ای گزاره‌های متنوعی را شامل می‌شود (قربانی قهفرخی و همکاران، ۲۰۲۲: ۳۹۹). این گزینه‌ها هستند که تعیین می‌کنند، گردشگری ورزشی تا چه حدی می‌تواند خدمات مرتبط با خود را گسترش دهد یا آن‌ها را ارتقا دهد (ژانگ و بلاسکو، ۲۰۲۲: ۱۱۸). از سوی دیگر انتظار بر این است که گردشگری ورزشی بتواند از طریق گزاره‌های مرتبط با کارکردهای منطقه‌ای بهبودیافته و گزینه‌های مرتبط با گردشگری ورزشی نیز بتواند بر اساس نوع منطقه تعریف شده ارتقا یابد (اسلامی مرزنکلاهی و همکاران، ۱۴۰۰: ۱۰۵). همچنین انتظار می‌رود که در مناطق با ویژگی‌های خاص مانند مناطق کویری توسعه ورزش از گزینه‌های بسیار مطرح برای توسعه زیرساخت‌ها و همچنین گسترش خاستگاه‌های اقتصادی این مناطق باشد. این مناطق می‌توانند گزینه‌های مطرح در خصوص خاستگاه گردشگری منطقه‌ای را توسعه و آن را بهبود دهند. برای توسعه ورزش در مناطق خاص مانند کویر نیاز

1 Barbhuiya & Chatterjee

2 Shams

3 Selcuk et al

4 Vrana

5 Zhang & Blasco

است برنامه‌ریزی‌های فرهنگی و همچنین اقتصادی مشخصی ارائه داد که در نهایت به توسعه منطقه‌ای ورزش و همچنین به توسعه اقتصادی منطقه و رضایت گردشگران منجر گردد (لی و همکاران، ۲۰۲۱: ۴۸۹).

امروزه گردشگری ورزش فراتر از یک صنعت، به پدیده اجتماعی-اقتصادی در سطح جهانی تبدیل شده است (تهری، کوارسی و پتکسکا، ۲۰۲۲: ۷). این صنعت سفید بیش از هر زمان دیگر جایگاه خود را به‌عنوان پدیده‌ای چندبعدی در جوامع بشری باز کرده است و بسیاری از کشورها، با سرمایه‌گذاری فراوان، فواید و اثرات این صنعت را خوب درک کرده و به‌عنوان منبعی مهم جهت بهبود وضعیت اقتصادی، اجتماعی و سیاسی، افزایش اشتغال، درآمد، توسعه زیرساخت‌ها، افزایش شهرت و برندسازی مقصد خود در آورده‌اند. گردشگری ورزش نقش اجتماعی اقتصادی مهمی در بسیاری از مناطق جهان دارد. حتی رویدادهای ورزشی کوچک مثل رویدادهای ملی و منطقه‌ای نیز با جذب گردشگران مزایای اقتصادی زیادی را نصیب جوامع میزبان می‌کند (کوان و اکان، ۲۰۱۹: ۵۷۵). گردشگری ورزش منبعی سرشار از سود و درآمد است و هر کشوری که بتواند شرایط استفاده از این منبع را فراهم کند از مواهب و مزایای آن بهره‌مند خواهد شد. آمارها بیانگر این است که بسیاری از کشورهایی که شرایط مناسبی در خصوص گردشگری ورزش دارند، بخش عظیمی از اقتصاد خود را از طریق اقتصاد گردشگری ورزش اداره می‌کنند (پستما و اسموکر، ۲۰۱۷: ۱۴۸).

مناطق اقلیم بیابانی در ایران در بین یکی از بزرگ‌ترین کمربندهای بیابان‌زایی دنیا (که شامل صحرای بزرگ آفریقا، صحرای عربستان، ترکمنستان، گبی و تار می‌شود) واقع شده است. به عبارتی از مهم‌ترین کشورهای دارای کویرهای شاخص، ایران است که کویرهای آن دارای پتانسیل‌های گردشگری و اکوتوریسم بالایی هستند، به‌طورکلی، کشور ما از لحاظ تنوع زیستی و تنوع جاذبه‌های طبیعی رتبه پنجم را در جهان دارا است (یرزا و فیلیمونو، ۲۰۲۱: ۷). در این میان استان‌هایی در کشور که دارای مناطق بکر، ساحلی و کوهستانی، شن‌زار و جاذبه‌های ورزش هستند که با برنامه‌ریزی درست می‌تواند مورد توجه ورزشکاران و گردشگران واقع شده و به‌عنوان مقصدی برای گذران اوقات فراغت با انگیزه تفریح و استراحت انتخاب شده و در دوره زمانی خاص، تعداد گردشگران را به خود جلب کنند (سلیمی، طیبی و خداپرست، ۱۳۹۹: ۹۷۱). این مناطق به دلیل برخورداری از شرایط ویژه جغرافیایی و اقلیمی، توانایی پذیرایی از خیل عظیمی از ورزشکاران (کوهنوردان، دوچرخه‌سواران، بیابان گردان، قایق‌رانان و علاقه‌مندان به ورزش مفرح اسکی و همچنین، مسابقات رالی خصوصاً رالی در کویر) را داراست (دهدشتی و همکاران، ۱۴۰۱: ۱۵). از کویرهای نمک بیابان‌های مرکزی تا لوت و تپه‌های شنی اطراف هریک از شهرها و روستاهای مناطق فوق با برنامه‌ریزی و مدیریت درس می‌توان درآمد قابل توجهی برای عمران و آبادانی مردم همان سرزمین کسب کرد که خود راهی در جهت مهار بیابان‌زدایی محسوب می‌شود (کیسو و همکاران، ۲۰۲۱: ۴۵).

گردشگری در حوزه صحرا نه تنها از گزینه‌های اصلی برای توسعه ورزش‌های صحرایی و بیابانی است، بلکه می‌تواند بر اساس عوامل اقتصادی که شامل هزینه‌های گردشگری صحرا، میزان سرمایه‌گذاری در این بخش از گردشگری، نرخ بازگشت سرمایه و مسائل دیگر است، به رونق آن منطقه نیز کمک شایانی نماید. مؤلفه‌های مختلفی بر توسعه ورزش‌های تفریحی در صحرا مؤثر هستند. مؤلفه‌های محیطی از اولین مؤلفه‌های اثرگذار بر

¹ Li et al

² Tahiri, Kovaçi & Petkoska

³ Kuvan & Akan

⁴ Postma & Schmuecker

⁵ Yrza & Filimonau

⁶ Xie et al

توسعه ورزش‌های تفریحی صحرا است. عوامل محیطی شامل هر نوع گزاره‌هایی است که در محیط‌زیست وجود دارد و می‌تواند به‌عنوان مانع یا یک ابزار توسعه در ایجاد ورزش‌های گردشگری صحرا منجر گردد (الحتب^۱، ۲۰۲۰: ۱۶۸). ژمیت و یورلی^۲ (۲۰۱۹) به عوامل مختلفی در این خصوص اشاره می‌کند. از منظر این مطالعه مؤلفه‌هایی مانند اقلیم، بیولوژی و سنتز موجود در منطقه از گزاره‌های توسعه گردشگری ورزشی صحرا محسوب می‌شوند. نتایج برخی پژوهش‌ها نشان می‌دهد که در توسعه گردشگری صحرا عوامل فرهنگی و ساختاری بسیار مهم و تأثیرگذار می‌باشند. درواقع این عوامل فرهنگی و ساختاری هستند که تعیین می‌کنند، گزینه‌های مرتبط با عوامل فرهنگی در منطقه می‌تواند بر توسعه ورزش‌های گردشگری صحرا اثرگذار باشد (میچوپولو، القاسمی و ملیگنانو^۳، ۲۰۲۱: ۲۵۳).

در رابطه با متغیرهای پژوهش حاضر، تحقیقات مختلفی صورت گرفته است که به برخی از آن‌ها اشاره می‌گردد. مختاریان، خدایاری و کهندل (۱۴۰۲)، در پژوهشی به بررسی مؤلفه‌های الگوی توسعه پایدار گردشگری کوهستان در ایران پرداختند و در نتایج خود مقوله‌هایی همچون زیرساخت‌ها، جذابیت‌ها و پایداری را از مهم‌ترین عوامل تأثیرگذار معرفی نمودند. محمودی و همکاران (۱۴۰۰) نیز در پژوهش دیگری عوامل مؤثر بر بهبود گردشگری ورزشی در کشور را مورد مطالعه قرار دادند و در نتایج پژوهش خود امنیت و ایمنی، فرهنگ نوع‌دوستی، رویه‌های مدیریتی و جنبه‌های انسانی را به‌عنوان مهم‌ترین عوامل بیان کردند. بهاران و همکاران (۱۳۹۹)، کیماسی سلخوری و همکاران (۱۳۹۸) و قزل‌سفلو و همکاران (۱۴۰۱) نیز در پژوهش‌های جداگانه‌ای موضوعات گردشگری ورزشی در ایران را مورد بررسی قرار داده و به ترتیب عوامل اجتماعی، فناوری اطلاعات و چشم‌اندازهای طبیعی را مهم‌ترین عوامل تأثیرگذار بر توسعه گردشگری ورزشی معرفی کردند؛ همچنین محمدی ترکمنی و همکاران (۲۰۲۱)، شکیب و محمودپور (۲۰۲۱)، آمی و آلوریا^۴ (۲۰۲۰)، سانتارم^۵ (۲۰۲۰) و ژمیت و یورلی (۲۰۱۹) نیز در پژوهش‌های جداگانه‌ای به بررسی مسئله گردشگری ورزشی و رشد و توسعه آن در مناطق مختلف پرداخته و در نتایج خود، مؤلفه‌های مشابهی همچون ویژگی‌های آب و هوایی، جاذبه‌های طبیعی و مصنوعی، گردشگری سلامت و عوامل فرهنگی، به‌عنوان مهم‌ترین عوامل تأثیرگذار بر توسعه گردشگری ورزشی معرفی نمودند.

با توجه به اهمیت مطالب بیان‌شده پیرامون موضوع گردشگری، توسعه پایدار و ارتباط آن دو باهم و تأثیرات قابل‌توجهی که این مسئله می‌تواند در ابعاد مختلف اقتصادی، اجتماعی، سیاسی و فرهنگی برای کشورهای مختلف از جمله کشور ما که در حال حاضر با برخی مشکلات اساسی روبه‌رو است، به همراه داشته باشد، ضرورت بررسی این مسئله احساس می‌گردد، چراکه در تحقیقات قبلی که توسط محققین دیگر انجام شده است، توجه کمتری نسبت به این موضوع و با تأکید بر ظرفیت‌های کویر در ایران صورت گرفته است؛ بنابراین در پژوهش حاضر، سعی محقق بر آن است که به بررسی مسئله توسعه پایدار گردشگری ورزشی با تأکید بر ظرفیت‌های کویر پرداخته و نتایج خود را در قالب مدلی جامع و متناسب با شرایط کشور ارائه نماید.

۲ روش‌شناسی

پژوهش حاضر از نوع کیفی و به لحاظ هدف کاربردی است. از آنجاکه در این پژوهش، به لحاظ کمبود مبانی نظری، امکان نیل به شناخت کافی درباره شاخص‌های مهم مرتبط با مسئله و ارتباط آن‌ها با یکدیگر وجود

¹ Elhattab

² Schmidt & Urieli

³ Michopoulou, Al-Qasmi & Melpignano

⁴ Ammi & alroaia

⁵ Santarém

نداشت، رویکرد کیفی و روش «نظریه داده بنیاد»^۱ مبنای کار قرار گرفت؛ چراکه اعتقاد بر این است که نظریه داده بنیاد به دلیل مفهوم‌سازی‌هایی که از پدیده‌های اجتماعی دارد، فراتر از همه روش‌های تشریحی است (امین، سوکامدی و ریجانتا^۲، ۲۰۲: ۱۲۹). روش نظریه داده بنیاد از نظر رویکرد استقرایی است و بر اساس آن، نظریه، از مفاهیم حاصل از داده‌ها شکل می‌گیرد. این روش شامل سه رهیافت است که عبارت‌اند از: «رهیافت نظام‌مند»^۳ که به استراوس و کوربین^۴ (۱۹۹۸) معروف است. «رهیافت ظهوری یا پیدایشی»^۵ که مربوط به گلیرر^۶ (۱۹۹۲) بوده و «رهیافت ساخت گرایانه»^۷ که توسط چارمز^۸ (۲۰۰۰) ارائه شده است. در این پژوهش از رویکرد استراوس و کوربین استفاده گردید، زیرا دارای روشی نظام‌مند جهت تحلیل داده‌ها است. جامعه آماری شامل کلیه خبرگان و متخصصان مرتبط با موضوعات گردشگری ورزشی، گردشگری کویر، توسعه پایدار گردشگری و مباحث مرتبط با آن‌ها بود. بر همین اساس، اعضای هیات علمی و محققان حوزه گردشگری ورزشی، مدیران ارشد و کارشناسان ادارات ورزش و جوانان و سازمان گردشگری استان یزد به‌عنوان جامعه آماری انتخاب گردیدند. در پژوهش حاضر از روش نمونه‌گیری نظری^۹ که از ویژگی‌های اصلی نظریه داده بنیاد است استفاده شد. این روش، ترکیبی از روش‌های نمونه‌گیری هدفمند^{۱۰} و گلوله برفی^{۱۱} بوده که با مدنظر قرار دادن شاخص اشباع نظری^{۱۲} نسبت به نمونه‌گیری از جامعه پژوهش انجام می‌گیرد، ابزار گردآوری داده‌های مصاحبه بود که به‌صورت نیمه ساختاریافته و طرح سؤالات و پیگیری آن‌ها در مورد عوامل علی، شرایط زمینه‌ای، شرایط مداخله‌گر، راهبردها و پیامدهای توسعه پایدار گردشگری ورزشی با تأکید بر ظرفیت‌های بیابان در ایران انجام شد. ۲۲ مصاحبه در بازه زمانی ۳۵ تا ۵۰ دقیقه انجام و با رضایت شرکت‌کنندگان ضبط شد. در جریان انجام مصاحبه‌ها، از مصاحبه هجدهم به بعد تکرار در اطلاعات دریافتی مشاهده گردید و از مصاحبه بیستم به بعد داده‌ها به اشباع نظری رسیدند، اما برای اطمینان و غلظت مفهومی بیشتر نظریه، مصاحبه تا نفر بیست و دوم ادامه یافت. تجزیه و تحلیل داده‌های جمع‌آوری شده از طریق سه مرحله کدگذاری باز، کدگذاری محوری و کدگذاری انتخابی صورت گرفت که مراحل انجام رویکرد استراوس و کوربین است. به‌منظور سنجش روایی، یافته‌های پژوهش برای مشارکت‌کنندگان ارائه و مدل پیشنهادی توسط آنان مطالعه و نظرات آن‌ها اعمال گردید. در بررسی پایایی نیز از روش بازآزمون استفاده شد. بدین منظور از بین مصاحبه‌های انجام‌گرفته، تعداد ۵ مصاحبه انتخاب شد و در روش بازآزمون هرکدام از آن‌ها دو بار در یک فاصله زمانی ۱۵ روزه توسط پژوهشگر کدگذاری شدند؛ در هرکدام از مصاحبه‌ها کدهایی که باهم مشابه بودند، با عنوان توافق و کدهای غیرمشابه با عنوان عدم توافق مشخص شدند. درنهایت با کمک فرمول ذیل، میزان صحت و پایایی تحقیق مورد ارزیابی قرار گرفت که نتایج به‌دست‌آمده در جدول ۱ ارائه گردیده است.

1 Grounded Theory

2 Amin, Sukamdi & Rijanta

3 Systematic

4 Strauss & Corbin

5 Emergent

6 Glaser

7 Constructivist

8 Charmaz

9 Theoretical Sampling

10 Purposeful Sampling

11 Snow Ball

12 Theoretical Saturation

$$\text{درصد توافق درون موضوعی} = \frac{\text{تعداد توافقات} \times 2}{\text{تعداد کل کدها}} \times 100\%$$

جدول ۱. محاسبه پایایی به روش بازآزمون

ردیف	عنوان مصاحبه	تعداد کدها	تعداد توافقات	تعداد عدم توافقات	پایایی (درصد)
۱	دوم	۲۹	۱۳	۳	۸۹%
۲	هفتم	۲۶	۱۱	۴	۸۴%
۳	دهم	۴۰	۱۶	۸	۸۰%
۴	چهاردهم	۲۸	۱۲	۴	۸۵%
۵	شانزدهم	۳۳	۱۴	۵	۸۴%
	مجموع	۱۵۶	۶۶	۲۴	۸۴%

مطابق با جدول ۱، پایایی به دست آمده در روش بازآزمون با استفاده از فرمول ذکر شده ۸۴٪ بود که از ۶۰٪ بالاتر است؛ بنابراین قابلیت اعتماد کدگذاری‌ها مورد تأیید بود.

۳ نتایج

اطلاعات جمعیت شناختی مربوط به نمونه آماری پژوهش در جدول ۲ ارائه گردیده است.

جدول ۲. اطلاعات جمعیت شناختی نمونه آماری پژوهش

شاخص (ویژگی)	زیر شاخص	فراوانی	درصد	شاخص (ویژگی)	زیر شاخص	فراوانی	درصد
سن	۳۰ سال و کمتر	۲	۹/۰۹	تحصیلات	لیسانس	۴	۱۸/۱۸
	۳۱ تا ۴۰ سال	۷	۳۱/۸۱		فوق لیسانس	۴	۱۸/۱۸
	۴۱ تا ۵۰ سال	۶	۲۷/۲۷		دکتری	۱۴	۶۳/۶۳
جنسیت	۵۱ سال به بالا	۷	۳۱/۸۱	سابقه کاری	۱۰ سال و کمتر	۲	۹/۰۹
	مذکر	۱۹	۸۶/۳۶		۱۱ تا ۲۰ سال	۸	۳۶/۳۶
	مؤنث	۳	۱۳/۶۳		۲۱ تا ۳۰ سال	۱۲	۵۴/۵۴
	مجموع	۲۲	۱۰۰	مجموع	۲۲	۱۰۰	

مرحله کدگذاری باز، همزمان با پایان اولین مصاحبه آغاز گردید. بدین ترتیب که تمامی رونوشت مصاحبه آماده شده و کلمه به کلمه مورد بررسی قرار گرفت و این کار برای تمامی مصاحبه‌ها انجام گردید. سپس در مرحله کدگذاری محوری، داده‌هایی که در مرحله کدگذاری بازخورد شده‌اند، بر اساس مشابهت موضوعی و مفهومی طبقه‌بندی شده و این کار تا جایی ادامه پیدا می‌کند که مفاهیم اختصاص داده شده به هر دسته، مفهومی جامع و انتزاعی باشد. در این مرحله، یکی از مقوله‌های به دست آمده در مرحله کدگذاری باز به عنوان مقوله یا پدیده اصلی انتخاب و در مرکز فرآیند قرار می‌گیرد و سپس سایر مقوله‌ها به آن ارتباط داده می‌شوند. در پژوهش حاضر مقوله محوری «توسعه پایدار گردشگری ورزشی، با تأکید بر ظرفیت‌های کویر» تعیین گردید. پس از انجام تمامی مراحل مربوط به کدگذاری باز و محوری، در مجموع ۳۹۶ کد اولیه از رونوشت ۲۲ مصاحبه و بررسی آن‌ها استخراج شد که با بررسی مشابهت‌ها و طبقه‌بندی آن‌ها، ۱۲۷ مفهوم انتزاعی‌تر و در نهایت از طریق طبقه‌بندی مفاهیم

مشابه، ۲۹ مقوله اصلی شناسایی گردید؛ که تمامی این مقوله‌ها و مفاهیم تحت ۵ دسته کلی شرایط علی، شرایط زمینه‌ای، شرایط مداخله‌گر، راهبردها و پیامدها تقسیم‌بندی شدند.

مطابق با داده‌های جدول ۳، شرایط علی شامل ۵ مقوله بود که از طبقه‌بندی ۲۰ مفهوم استخراج‌شده در مرحله کدگذاری باز به دست آمدند. این مفاهیم، در واقع همان موضوعاتی بودند که نیاز و ضرورت توسعه پایدار گردشگری ورزشی با تأکید بر ظرفیت‌های کویر را بیان می‌کنند و شامل اشتغال مبتنی بر کارآفرینی، عوامل فرهنگی - اجتماعی، مدیریت هیجان، رشد اقتصادی و جایگاه جهانی ورزش و گردشگری ورزشی هستند که با مرور آنها اهمیت مسائل اقتصادی و جایگاه جهانی ورزش و گردشگری ورزشی در توسعه پایدار گردشگری ورزشی را نمایان می‌کند.

جدول ۳. یافته‌های حاصل از کدگذاری باز و محوری در رابطه با شرایط علی

ردیف	مفاهیم	مقوله‌ها
۱	ایجاد اشتغال و درآمدزایی	اشتغال مبتنی بر کارآفرینی
۲	ایجاد منابع جدید درآمدی و رهایی از وابستگی به منابع نفتی برای تأمین بودجه	
۳	گسترش مبادلات داخلی و خارجی	
۴	تسهیل توسعه همه‌جانبه و پایدار	
۵	ارتقای شادی و نشاط اجتماعی در کشور و به‌ویژه در شهرهای کویری	عوامل فرهنگی - اجتماعی
۶	کاهش آسیب‌ها و انحرافات اجتماعی	
۷	معرفی هر چه بیشتر و گسترده‌تر آداب و رسوم و فرهنگ محلی جذاب مناطق کویری	
۸	تمایلات فرهنگی - اجتماعی گردشگران	
۹	ارتباط با انسان‌های هم دیدگاه و همچنین با دیدگاه‌های متفاوت	مدیریت هیجان
۱۰	مدیریت انرژی و هیجانات افراد به‌ویژه جوانان	
۱۱	دوری از زندگی تکراری و ایجاد شادی و نشاط در زندگی افراد جامعه	
۱۲	نیاز و تمایل به تفریحی و سرگرمی در میان همه افراد به‌ویژه جوانان	جایگاه جهانی ورزش و گردشگری ورزشی
۱۳	افزایش توجه جهانی به ورزش و به‌ویژه گردشگری ورزشی	
۱۴	نقش مهم گردشگری ورزشی در رشد اقتصادی، فرهنگی و سیاسی جوامع	
۱۵	گردش مالی قابل‌توجه در ورزش و گردشگری ورزشی	
۱۶	رشد و توسعه جهانی‌شدن در حوزه‌های مختلف از جمله ورزش و گردشگری ورزشی	رشد اقتصادی
۱۷	نوسانات بی‌حدومرز قیمت نفت خام و ارزهای خارجی	
۱۸	وابستگی شدید دولت به نفت برای تأمین بودجه کشور	
۱۹	وجود تحریم‌های مختلف در خصوص واردات و صادرات محصولات مختلف از جمله فروش نفت و ایجاد مشکلات بسیار در این خصوص	
۲۰	بحران مالی حاکم بر اقتصاد جهان	

مطابق با داده‌های جدول ۴، شرایط زمینه‌ای شامل ۷ مقوله است که از طبقه‌بندی ۲۱ مفهوم استخراج‌شده در مرحله کدگذاری باز به دست آمدند. این عوامل، شرایط بسترساز مؤثر بر راهبردها یا شرایطی هستند که به اداره پدیده اصلی می‌پردازند. در واقع این شرایط الگوهای پایداری هستند که با زمان و مکان خاص عجین شده و مجموعه موقعیت‌هایی را ایجاد نمودند که افراد و سازمان‌ها تحت این موقعیت‌ها، از خود کنش/واکنش نشان دهند. شرایط زمینه‌ای توسعه پایدار گردشگری ورزشی با تأکید بر ظرفیت‌های بیابان شامل شرایط جغرافیایی و

امنیتی، شرایط فرهنگی - اجتماعی، شرایط سیاسی، وجود هواداران و نیروهای داوطلب، جاذبه‌های طبیعی و مصنوعی، قوانین و مقررات، رشد اقتصادی و مشکلات اقتصادی و بودجه‌ای است که در این حوزه شرایط سیاسی کشور همراه با شرایط فرهنگی-اجتماعی و اقتصادی می‌تواند بستر را در این حوزه فراهم کند.

جدول ۴. یافته‌های حاصل از کدگذاری باز و محوری در رابطه با شرایط زمینه‌ای

ردیف	مفاهیم	مقوله‌ها
۱	قرارگیری ایران در منطقه خاورمیانه به عنوانی منطقه‌ای پرتنش و ناآرام	شرایط جغرافیایی و امنیتی
۲	همسایگی ایران با برخی کشورهای رشدنیافته و ضعیف همچون افغانستان، پاکستان و ...	
۳	پراکنش نامناسب فصلی گردشگران ورزشی در سطح مناطق کویری	
۴	وجود قوانین اسلامی حاکم بر جامعه	شرایط فرهنگی - اجتماعی
۵	محدودیت‌های اجتماعی، فرهنگی و مذهبی در جامعه ایران	
۶	عدم تطابق فرهنگ گردشگران ورزشی بسیاری از کشورها با ایران	
۷	اجباری بودن حجاب برای بانوان به هنگام حضور در کشور	
۸	اعمال تحریم‌های مختلف از سوی کشورهای قدرتمند برای ایران	شرایط سیاسی
۹	سیاست‌های مغایر ایران با بسیاری از کشورها و عدم روابط دوستانه با آن‌ها	
۱۰	وجود جوانان پرشور و علاقه‌مند به ورزش در کشور	وجود هواداران و نیروهای داوطلب
۱۱	وجود نیروهای داوطلب بسیار در ایران، به‌منظور برگزاری رویدادهای ورزشی مختلف	
۱۲	برخوردار از شرایط آب و هوایی خاص در کشور و همچنین مناطق کویری	جاذبه‌های طبیعی و مصنوعی
۱۳	وجود جاذبه‌های طبیعی فراوان در مناطق مختلف کشور و مناطق کویری	
۱۴	وجود جاذبه‌های تاریخی و مصنوعی فراوان در مناطق مختلف کشور و مناطق کویری	
۱۵	وجود قوانینی و مقررات مبهم و پیچیده در خصوص سرمایه‌گذاری بخش‌های دولتی و خصوصی در حوزه ورزش و گردشگری ورزشی در کشور	قوانین و مقررات
۱۶	عدم رعایت برخی قوانین و مقررات بین‌المللی از سوی ایران	
۱۷	وجود قوانین و مقررات خاص در خصوص مسائل امنیتی ورود گردشگران داخلی و خارجی به برخی مناطق خاص کشور	
۱۸	کمبود اعتبارات برای توسعه پایدار گردشگری ورزشی با تأکید بر ظرفیت‌های کویر	مشکلات اقتصادی و بودجه‌ای
۱۹	نبود امکانات و زیرساخت‌های ورزشی و غیرورزشی مناسب و استاندارد و مطلوب در مناطق کویری	
۲۰	مشکلات اقتصادی و بودجه‌ای دولت در سال‌های اخیر	
۲۱	تورم و عدم ثابت قیمتی و کاهش ارزش واحد پول کشور	

شرایط مداخله‌گر شامل ۶ مقوله اصلی بود که از ۲۵ مفهوم استخراج شده در مرحله کدگذاری باز به دست آمدند. این عوامل، شرایطی هستند که بر راهبردها تأثیر گذاشته و تسهیل‌کننده یا محدودکننده آن‌ها می‌باشند. عوامل مدیریتی و ساختاری، شرایط خدماتی و تسهیلاتی، نیروهای انسانی، شرایط سیاسی، رسانه‌ها و سیستم‌های اطلاعاتی و شرایط مالی و اقتصادی از جمله عوامل مداخله‌گر در این حوزه هستند که بخشی از آن‌ها از جمله شرایط سیاسی و اقتصادی مربوط به شرایط کلی است و قسمتی هم مربوط به مدیریت توسعه پایدار گردشگری ورزشی و نیاز به یک ساختار مدیریتی قوی برای این موهبت الهی است (جدول ۵).

جدول ۵. یافته‌های حاصل از کدگذاری باز و محوری در رابطه با شرایط مداخله‌گر

ردیف	مفاهیم	مقوله‌ها
۱	وجود سازمان‌های موازی و نامشخص بودن حدود وظایف و اختیارات آن‌ها در حوزه گردشگری ورزشی	عوامل مدیریتی و ساختاری
۲	عدم هماهنگی کافی بین سازمان‌ها و وزارتخانه‌های متصدی در گردشگری ورزشی و اهمیت ناکافی مسئله گردشگری در میان مسئولین کشور	
۳	عدم کنترل و نظارت کافی و دقیق بر فعالیت‌های واحدهای گردشگری و گردشگری ورزشی	
۴	تفاوت در سیاست‌گذاری‌ها، رویه‌ها و استراتژی روشن در حوزه گردشگری ورزشی مناطق کویری	
۵	عدم تجربه کافی در خصوص برگزاری رویدادهای ورزشی ملی و بین‌المللی در مناطق کویری	
۶	ضعف در برنامه‌ریزی‌های جامع، مطالعات پایه‌ای و عدم اتخاذ تصمیم‌های واحد در حوزه گردشگران ورزشی مناطق کویری	
۷	نبود حداقل امکانات رفاهی مناسب در مناطق کویری به‌منظور توسعه گردشگری ورزشی	شرایط خدماتی و تسهیلاتی
۸	محدود بودن پروازها، خطوط ریلی و حتی جاده‌های استاندارد منتهی به مناطق کویری	
۹	سطح پایین تور گردان‌های داخلی در نحوه اجرای تورهای مربوط به گردشگری ورزشی در مناطق کویری	
۱۰	اعتماد به نفس ضعیف مدیران و مسئولان کشور در خصوص برگزاری رویدادهای ورزشی بزرگ در مناطق کویری کشور	نیروهای انسانی
۱۱	عدم استفاده از مدیران توانمند و خلاق در رأس و بدنه ورزش کشور	
۱۲	عدم استفاده از نیروهای جوان با انگیزه و متخصص	
۱۳	بهره‌گیری حداقلی از اتاق‌های فکر در خصوص توسعه گردشگری ورزشی در مناطق کویری	
۱۴	کمبود نیروهای متخصص در بخش گردشگری ورزشی مناطق کویری	
۱۵	نبود راهنمایان متخصص و آموزش‌دیده در مناطق گردشگری کویری	
۱۶	دیپلماسی عمومی و ورزشی ضعیف مسئولین کشور	شرایط سیاسی
۱۷	عدم حضور افراد بانفوذ کشوری در مجامع بین‌المللی	
۱۸	کمبود اطلاعات در مورد نیازها و خواسته‌های گردشگران داخلی و خارجی	رسانه‌ها و سیستم‌های اطلاعاتی
۱۹	هجوم تبلیغاتی رسانه‌های بین‌المللی علیه ایران به‌عنوان منطقه‌ای ناامن و پرترنش	
۲۰	سیستم اطلاع‌رسانی ناقص و روابط عمومی ضعیف با گردشگران	
۲۱	بی‌توجهی به مقوله بازاریابی داخلی و خارجی در خصوص گردشگری ورزشی در مناطق کویری	
۲۲	فقدان رویکرد مناسب رسانه‌های داخلی در حمایت از مسئله گردشگری ورزشی، به‌ویژه در مناطق کویری	
۲۳	حمایت‌های مالی محدود دولت از بخش‌های خصوصی به‌منظور سرمایه‌گذاری در بخش گردشگری ورزشی در مناطق کویری	شرایط مالی و اقتصادی
۲۴	نبود حامیان مالی در برگزاری رویدادهای ورزشی مختلف در مناطق کویری	
۲۵	هزینه‌های پایین گردشگری در ایران به نسبت بسیاری از کشورهای دیگر	

مطابق با یافته‌های جدول ۶، از مجموع ۳۲ مفهوم استخراج‌شده در مرحله کدگذاری باز، ۸ مقوله اصلی مربوط به راهبردها شناسایی گردید. راهبردها و اقدامات در واقع همان کنش یا واکنش‌هایی هستند که از پدیده محوری منتج می‌شوند. راهبردهای توسعه پایدار گردشگری ورزشی با تأکید بر ظرفیت‌های بیابان شامل آموزش و تأمین نیروی انسانی موردنیاز، بازاریابی و تبلیغات، ارائه تسهیلات و خدمات، هماهنگی‌های سازمانی و نهادی، اقدامات سیاسی و امنیتی، اقدامات مربوط به قوانین و مقررات، حمایت‌های اقتصادی و اقدامات مدیریتی و برنامه‌ریزی است که حکایت از آن دارد که توسعه این حوزه از گردشگری ورزشی به تعامل فرابخشی نهادهای مختلف دارد.

جدول ۶. یافته‌های حاصل از کدگذاری باز و محوری در رابطه با راهبردها

ردیف	مفاهیم	مقوله‌ها
۱	آموزش و توانمندسازی نیروی انسانی متخصص و ماهر	آموزش و تأمین نیروی انسانی موردنیاز
۲	بهره‌گیری از بانک‌های اطلاعاتی موجود در ارگان‌های مختلف، برای تأمین نیروی انسانی موردنیاز	
۳	تعیین استانداردهای لازم برای نیروی انسانی در بخش‌های مختلف مربوط به توسعه پایدار گردشگری ورزشی از طریق کویر	
۴	توسعه مهارت‌های ارتباطی در کارکنان و مدیران گردشگری	
۵	تولید کتابچه راهنما، بروشور، وبسایت، رسانه‌های تصویری و غیره برای تبلیغ در خصوص گردشگری کویر	بازاریابی و تبلیغات
۶	بازاریابی مدرن، هدفمند و تخصصی برای جذب افراد علاقه‌مند	
۷	اطلاع‌رسانی چندزبانه و استفاده از شبکه‌های اجتماعی در تبلیغات	
۸	پژوهش درباره ویژگی‌ها و انتظارات گردشگران و ظرفیت‌های مناطق هدف	
۹	توجه به تنوع، کیفیت و نحوه ارائه خدمات مطلوب مربوط به پذیرایی، اقامت و بهداشت	ارائه تسهیلات و خدمات
۱۰	تنوع، کیفیت و نحوه ارائه خدمات مربوط به حمل‌ونقل	
۱۱	تنوع، کیفیت و نحوه ارائه خدمات مربوط به درمان، امور بانکی، امنیتی و ویزا	
۱۲	تنوع، کیفیت و نحوه ارائه خدمات در فروشگاه‌ها و مراکز تجاری	
۱۳	هماهنگی بین سازمان‌های مختلف مربوط به گردشگری و به‌ویژه گردشگری مناطق کویری	هماهنگی‌های سازمانی و نهادی
۱۴	شفافیت شرح وظایف کارکنان و سازمان‌های حوزه گردشگری کویر و تعیین مسئولیت‌ها و اختیاراتشان	
۱۵	هماهنگی و سازگاری سازمان‌های مربوطه با تحولات سیاسی - اجتماعی جهان و کشور	
۱۶	تحکیم روابط سیاسی مناسب و دوستانه با سایر کشورها	اقدامات سیاسی و امنیتی
۱۷	سیاست‌گذاری مناسب و علمی در خصوص اهمیت نقش گردشگری در رشد بخش‌های مختلف کشور	
۱۸	افزایش امنیت، ثبات و آرامش در کشور و به‌ویژه در مناطق کویری	
۱۹	کاهش تعدد حوزه‌های تصمیم‌گیری و اجرا در حوزه توسعه گردشگری ورزشی از طریق کویر	
۲۰	به‌روزرسانی و تسهیل قوانین و مقررات سرمایه‌گذاری بخش‌های خصوصی و دولتی در حوزه گردشگری و به‌ویژه گردشگری کویر	اقدامات مربوط به قوانین و مقررات
۲۱	به‌روزرسانی و تسهیل قوانین مربوط به مسئله پوشش و حجاب گردشگران خارجی	
۲۲	به‌روزرسانی و تسهیل قوانین مربوط به حمایت از حقوق قضایی و دریافت خدمات جانبی برای گردشگران خارجی	
۲۳	ایجاد ثبات قیمت‌ها و کنترل نرخ تورم	حمایت‌های اقتصادی
۲۴	سرمایه‌گذاری و حمایت‌های دولتی و خصوصی در حوزه گردشگری کویر	
۲۵	افزایش سهم اشتغال جوامع محلی از گردشگری کویر	
۲۶	آگاه‌سازی و تقویت دیدگاه مدیران نسبت به مسئله توسعه پایدار گردشگری ورزشی مناطق کویری	اقدامات مدیریتی و برنامه‌ریزی
۲۷	دیدگاه علم محور و برگرفته از دانش، اطلاعات و آمار دقیق، به‌منظور انتخاب و انجام اقدامات مناسب در خصوص توسعه پایدار گردشگری ورزشی از طریق مناطق کویری	
۲۸	تصمیم‌گیری با مشارکت ذینفعان و توجه به سازمان‌های مرتبط	
۲۹	آموزش و نظارت بر تعاملات بین گردشگران و جامعه محلی	
۳۰	احترام به تفاوت‌های فرهنگی در مناطق هدف گردشگری ورزشی در کویر	
۳۱	برگزاری تورهای ورزشی باکیفیت و مناسب توسط آژانس‌های مسافرتی	
۳۲	استفاده از تجربیات و سیاست‌های کشورهای موفق	

تعداد ۲۹ مفهوم پس از طبقه‌بندی بر اساس تشابهات، ۳ پیامد توسعه پایدار گردشگری ورزشی با تأکید بر ظرفیت‌های کویر را تشکیل می‌دهند (جدول ۷). پیامدها توسعه پایدار گردشگری ورزشی در حوزه بیابان شامل پایداری اقتصادی، پایداری زیست‌محیطی و پایداری اجتماعی-فرهنگی است که از شاخص‌های توسعه پایدار در هر کشوری هستند؛ چراکه سیاست‌های توسعه پایدار تابعی از شاخص‌های رشد و تعالی انسان‌ها در ابعاد مختلف با تأکید بر ارزش‌های فرهنگی در هر جامعه‌ای است.

جدول ۷. یافته‌های حاصل از کدگذاری باز و محوری در رابطه با پیامدها

ردیف	مفاهیم	مقوله‌ها
۱	افزایش اشتغال محلی در اثر فعالیت‌های گردشگری ورزشی در مناطق کویری و بهبود توزیع فرصت‌های شغلی در میان آن‌ها	پایداری اقتصادی
۲	افزایش درآمد و توزیع بهتر آن در میان جوامع محلی در اثر رشد فعالیت‌های گردشگری ورزشی در مناطق کویری	
۳	پایداری منابع گردشگری ورزشی و غیرورزشی ایجادشده در مناطق کویری	
۴	تنوع‌بخشی به معیشت مردم محلی مناطق کویری از طریق مشارکت در فعالیت‌های گردشگری ورزشی	
۵	کاهش اثرات فصلی بودن گردشگری ورزشی برای مردم مناطق کویری و همچنین گردشگران	
۶	کمک به ثبات قیمت کالاها و خدمات در مناطق گردشگری کویری	
۷	ارزشمند شدن زمین‌های مناطق کویری و افزایش انگیزه ساکنین محلی برای ماندن و پیشرفت آن منطقه	
۸	جذب سرمایه‌های داخلی و خارجی بیشتر در بخش‌های دولتی و خصوصی	
۹	افزایش مشارکت مردم در اجرای برنامه‌های گردشگری ورزشی در مناطق کویری	پایداری اجتماعی - فرهنگی
۱۰	احیاء، ترویج و گسترش شاخه‌های مختلف ورزشی در مناطق کویری	
۱۱	بالا بردن سطح آگاهی مردم نسبت به اهمیت جذب توریست در مناطق کویری کمتر توسعه‌یافته	
۱۲	افزایش تعداد و رضایتمندی گردشگران ورزشی داخلی و خارجی	
۱۳	مقابله با مسئله مهاجرت از مناطق کویری به شهرهای بزرگ	
۱۴	ارتقای کیفیت زندگی اجتماعی و بهبود سبک زندگی مردم در مناطق کویری	
۱۵	احیای سنت‌ها و مراسم‌های فراموش‌شده توسط ساکنان محلی	
۱۶	مقابله با تبعیض‌های قومی و نژادی و کمک به پذیرش تفاوت‌های اجتماعی - فرهنگی	
۱۷	افزایش تعامل با جامعه محلی و ایجاد فرصت تبادل فرهنگی بین مردم محلی و گردشگران	
۱۸	ارتقاء یافتن دانش، تخصص و آگاهی جامعه میزبان و توسعه مهارت‌های آن‌ها	
۱۹	تقویت هویت و افزایش غرور ملی و محلی از طریق توسعه مناطق کویری به سبب رشد زیرساخت‌های ورزشی و غیرورزشی و ورود گردشگران مختلف	
۲۰	شناخت، حفظ و ترویج میراث فرهنگی منطقه از طریق رشد و توسعه گردشگری ورزشی	
۲۱	افزایش زیست‌پذیری محیطی و پاک‌ی محیط‌زیست در مناطق گردشگری کویری	پایداری زیست‌محیطی
۲۲	حفظ چشم‌اندازهای طبیعی و زیباسازی آن‌ها در مناطق کویری	
۲۳	افزایش پارک‌ها و امکانات تفریحی و سرگرم‌کننده در منطقه‌های کویری	
۲۴	توجه بیشتر به مسئله کاهش آلاینده‌های آب و هوایی و زیست‌محیطی و صوتی و بصری در نتیجه توجه بیشتر به مناطق کویری	
۲۵	توجه ویژه به مسئله کاهش استفاده از منابع انرژی و به‌ویژه منابع برگشت‌ناپذیری برای کاهش تأثیرات منفی محیط زیستی	

۲۶	توجه بیشتر به بهره‌برداری از ظرفیت‌های محیط طبیعی و امکانات منطقه و عدم نیاز به تأسیسات انسان‌ساخت و موارد مصنوعی و شیمیایی
۲۷	ضرورت اهمیت به مسئله جمع‌آوری و دفع ایمن و پاک پسماندهای ناشی از طرح‌ها و فعالیت‌های گردشگری ورزشی در مناطق کویری
۲۸	ضرورت توجه به مسئله جمع‌آوری و تصفیه فاضلاب‌های انسانی و صنعتی
۲۹	توجه ویژه به حفظ تنوع گونه‌های گیاهی و جانوری در منطقه و عدم آسیب به آن‌ها

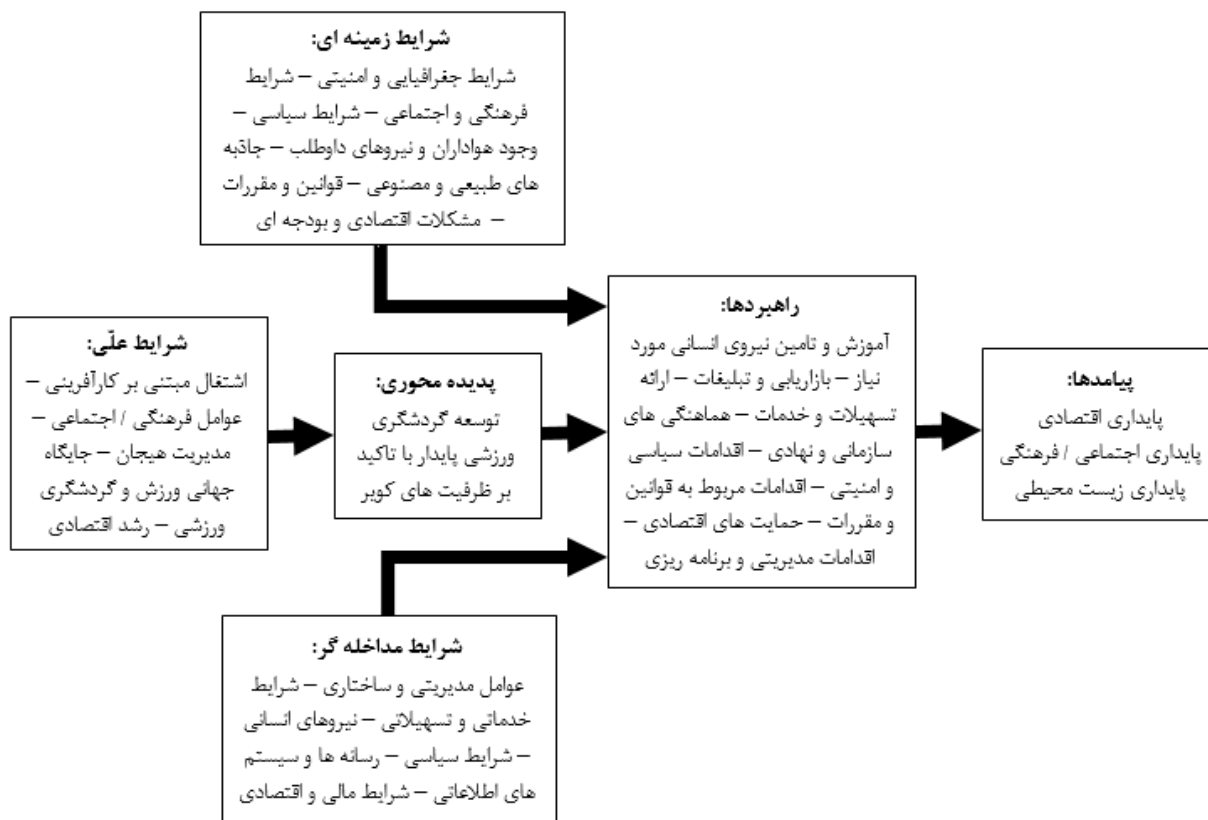
گام سوم یا فرآیند نهایی کدگذاری، کدگذاری گزینشی یا انتخابی بود که در واقع، مرحله اصلی تکوین نظریه است؛ این مرحله بر اساس نتایج دو مرحله قبلی، یعنی کدگذاری باز و کدگذاری محوری که به‌عنوان مراحل مقدماتی و زمینه‌ساز برای تئوری پردازی در نظر گرفته‌شده و مقوله‌ها و روابط مقدماتی بین آن‌ها را به‌عنوان سازه‌ها و اصول اساسی تئوری در اختیار قرار می‌دهند، به تولید تئوری می‌پردازد. شکل ۱ مدل نهایی پژوهش را نشان می‌دهد.

۴ بحث و نتیجه‌گیری

امروزه گردشگری گستره‌ای جهانی یافته است و یکی از پدیده‌های برآمده از توسعه همه‌جانبه نوآوری‌های فناوری در دوران نوین به شمار می‌رود. آنچه گردشگری را به عاملی در روند توسعه مبدل کرده است، جریان‌های سرمایه، فرهنگ و اطلاعات در یک همپوشی با عواملی چون افزایش درآمد، سطح رفاه، اوقات فراغت بیشتر و بهبود ارتباطات است (بودا، ۲۰۱۵: ۱۱). یکی از مؤلفه‌های تعیین‌کننده در صنعت گردشگری، توجه به ورزش و توسعه و تقویت آن و همچنین برگزاری مسابقات و رویدادها در سطوح مختلف داخلی و بین‌المللی است. نقش ورزش در بسیاری از زمینه‌های اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی، لزوم سرمایه‌گذاری در این مقوله است و نگاهی اقتصادی به ورزش، امروز ضروری به نظر می‌رسد. گردشگری ورزشی در مناطق مختلف صورت می‌گیرد و با توجه به نوع منطقه و نوع گزینه‌های منطقه‌ای گزاره‌های متنوعی را شامل می‌شود؛ که یکی از مهم‌ترین و پرفریت‌ترین این مناطق، کویرها هستند که در ایران نیز بخش مهمی از طبیعت این کشور را تشکیل می‌دهند (سو و همکاران، ۲۰۲۱: ۱۱)؛ و پژوهش حاضر به بررسی موضوع توسعه پایدار گردشگری ورزشی با تأکید بر ظرفیت‌های آن‌ها پرداخته است. نتایج این پژوهش نشان داد که عوامل مختلفی از قبیل اشتغال مبتنی بر کارآفرینی، عوامل فرهنگی - اجتماعی، رشد اقتصادی، شرایط جغرافیایی و امنیتی، شرایط فرهنگی - اجتماعی، شرایط سیاسی، عوامل مدیریتی و ساختاری، شرایط خدماتی و تسهیلاتی، رسانه‌ها و سیستم‌های اطلاعاتی و هماهنگی‌های سازمانی و نهادی بر توسعه پایدار گردشگری ورزشی با تأکید بر ظرفیت‌های بیابان نقش دارند که در ادامه به بررسی مهم‌ترین آن‌ها پرداخته می‌شود.

¹ Buda

² Su et al

شکل ۱. مدل توسعه پایدار گردشگری ورزشی با تأکید بر ظرفیت های کویر

در میان شرایط علی، رشد اقتصادی به عنوان یکی از مهم ترین مقوله ها در نظر گرفته شد و از اهمیت بسیاری برخوردار بود؛ چراکه کشور ما برای تأمین بودجه خود در بخش های مختلف، در درجه اول بر منابع طبیعی نفت و گاز کشور تکیه دارد و از راه فروش آن ها این بودجه را تأمین می نماید. این در حالی است که در سال های اخیر به دلیل برخی تحریم های سیاسی و اقتصادی صورت گرفته از سوی کشورهای توسعه یافته و قدرتمند، فروش و صادرات نفت و بسیاری از فرآورده های نفتی و گازی کشور با مشکل اساسی مواجه شده و همین موضوع بر تأمین بودجه کشور بسیار اثرگذار بوده است. از طرفی در سال ها و دهه های اخیر، بسیار از کشورها تلاش و تمرکز خود را برای تأمین منابع بودجه ای خود بر مسائل و موضوعاتی به غیر از منابع طبیعی نفت و گاز گذاشته و درصد رفع وابستگی خود به این منابع می باشند؛ و کشور ما نیز با الگوبرداری از بسیاری از این کشورها و بررسی ها و مطالعات مختلف، در سال های اخیر توجه بیشتری به این مسئله داشته است، اگرچه همچنان فاصله آن تا رسیدن به این هدف بسیار است و نیازمند برنامه ریزی ها و اقدامات گوناگونی است. مطمئناً یکی از بهترین و مطمئن ترین راه ها برای تأمین نیازهای مالی کشور، گردشگری است که یکی از صنایع بسیار مهم و تأثیرگذار برای اکثر کشورها بوده و در حوزه های مختلفی همچون درمانی، زیارتی، تفریحی، تاریخی، هنری و ورزشی انجام می گیرد و بخش ورزشی آن به دلیل گستردگی بسیار و مشتاقان فراوان در سراسر جهان قابلیت تبدیل به یک امر فرابخشی را داشته و در مدیران و مسئولین کشورهای مختلف به منظور رشد و پیشرفت آن برنامه ریزی ها و سرمایه گذاری های فراوانی انجام می دهند. نتایج این بخش پژوهش با یافته های بهاران و همکاران (۱۳۹۹)، محمودی و همکاران (۱۴۰۰) و شکیب و محمودپور (۲۰۲۱) همخوانی دارد.

در میان شرایط زمینه ای نیز مهم ترین عامل از دید مصاحبه شوندگان، شرایط فرهنگی و اجتماعی کشور ما بود. کشور ایران پس از پیروزی انقلاب اسلامی و تغییر شرایط سیاسی کشور، از نظر قوانین و شرایط فرهنگی و

اجتماعی نیز دستخوش تغییرات بسیاری گردید، به طوری که تمامی این تغییرات بر مبنای دستورات اسلامی و مذهبی قرار گرفت. با توجه با این مسئله، در حال حاضر در کشور ما برای ورود و برنامه‌های مختلف گردشگران خارجی و البته گردشگران داخلی، محدودیت‌های اجتماعی، فرهنگی و مذهبی فراوانی در جامعه ایران وجود دارد که این مسئله به تنهایی می‌تواند در تصمیم گردشگران برای ورود به این کشور بسیار اثرگذار باشد. از طرفی فرهنگ بخش اعظمی از کشورهای دیگر با فرهنگ کشور ما که قالب مذهبی و اسلامی دارد متفاوت بوده و بخش مهمی از گردشگران، مقصد خود را باهدف لذت و خوشی انتخاب می‌کنند و بنابراین انتخاب ایران به‌عنوان مقصد گردشگری می‌تواند تحت‌الشعاع این مسائل قرار گیرد. برای مثال یکی از مهم‌ترین این محدودیت‌ها، مسئله حجاب و پوشش برای بانوان است که می‌تواند تا حدودی عامل بازدارنده‌ای برای ورود گردشگران و به‌ویژه بانوان به کشور محسوب گردد.

در کنار شرایط زمینه‌ای، عوامل مختلفی بر موضوع توسعه پایدار گردشگری ورزشی با تأکید بر ظرفیت‌های کویر تأثیرگذار بودند که تحت عنوان شرایط مداخله‌گر دسته‌بندی شدند؛ و برخی از آن‌ها سبب تسهیل این امر شده و برخی نیز به شکل محدودکننده عمل می‌نمایند. با توجه به نظر مشارکت‌کنندگان در پژوهش حاضر، «عوامل مدیریتی و ساختاری» از مهم‌ترین مقوله‌های اثرگذار در این قسمت می‌باشند که مفاهیم گوناگونی را نیز شامل می‌شوند. آن‌طور که مشخص است در کشور ما موضوع گردشگری و به‌ویژه گردشگری ورزشی از اهمیت و اولویت بالایی نزد مسئولین و مدیران برخوردار نیست و توجه کافی به آن صورت نمی‌گیرد؛ که این مسئله خود می‌تواند به عوامل و دلایل مختلفی بستگی داشته باشد. بخشی از آن می‌تواند مربوط به وجود مشکلات مالی و غیرمالی گوناگون در کشور باشد که اهمیت توجه به مسئله گردشگری را کاهش داده و تلاش مسئولین و دست‌اندرکاران را به مسائل دیگر معطوف می‌کند. بخشی دیگر می‌تواند به عدم ثبات مدیریتی در کشور باشد. به این صورت که عمر مدیریت در سازمان‌های مختلف کشور بسیار کوتاه بوده و هر مدیری توجه اصلی خود را به مسائل کوتاه‌مدت، زودبازده و کم ریسک معطوف می‌دارد تا بتواند حداکثر دستاورد را در زمان کوتاه به دست آورد. همچنین برای رشد و توسعه پایدار گردشگری ورزشی در مناطق مختلف ایران و بخصوص مناطق کویری که حداقل اقدامات لازم صورت گرفته است نیاز به بودجه مالی و غیرمالی بسیاری است که خروجی کار مطابق با استانداردهای جهانی بوده و قابلیت رقابت با آن‌ها را داشته باشد که شرایط حال حاضر کشور، تأمین چنین منابعی را نمی‌تواند تضمین کند. از طرفی انجام پروژه‌های بزرگ ورزشی و غیرورزشی در مناطق مختلف کشور از جمله مناطق کویری نیازمند همکاری و هماهنگی ارگان‌های گوناگون در کشور است و بدون این هماهنگی مطمئناً نمی‌توان دستاوردهای قابل‌توجهی را رقم زد؛ پس لازم است که سیاست‌گذاری‌ها، استراتژی‌ها و رویه‌های در نظر گرفته‌شده، میان تمامی این ارگان‌ها مشترک بوده و همه بر اهمیت موضوع توسعه پایدار گردشگری ورزشی با تأکید بر ظرفیت‌های کویر آگاهی لازم را داشته باشند؛ بر همین اساس، برنامه‌ریزی‌های مناسب، اصولی و هماهنگ با سایر ارگان‌های مهم و تصمیم‌گیرنده در کشور و برگزاری جلسات آگاهی‌ساز برای آن‌ها مسئله‌ای لازم و ضروری است که نباید نسبت به آن بی‌توجه بود. نتایج این بخش پژوهش با یافته‌های تحقیقات آمی و آلوریا (۲۰۲۰)، ژمیت و یورلی (۲۰۱۹) و خدایاری و کهندل (۱۴۰۲) همخوانی دارد.

از میان راهبردهای معرفی‌شده نیز، حمایت‌های اقتصادی از اهمیت بسیاری برخوردار بود. رشد و توسعه پایدار گردشگری ورزشی در مناطق کویری کشور که در مقایسه با بسیاری از مناطق دیگر از امکانات کمتری برخوردار است، نیازمند حمایت‌های مالی و غیرمالی بسیاری است که بخش مهمی از این حمایت‌های مالی می‌بایست از طریق سرمایه‌گذاران داخلی و خارجی تأمین گردد. به‌طورکلی اقدامات مربوط به پروژه‌های بزرگ ورزشی و غیرورزشی که درمجموع امکانات و تسهیلات مربوط به توسعه پایدار گردشگری ورزشی را فراهم می‌آورند، هزینه‌های بی‌شماری را شامل می‌شوند که اگر دولت به‌تنهایی درصدد تأمین آن‌ها برآید، مطمئناً فشار بسیاری

بر آن وارد شده و ممکن است بخش‌های دیگر کشور را تحت تأثیر خود قرار دهد. بر همین اساس لازم است در خصوص مشارکت سرمایه‌گذاران داخلی و خارجی، تدابیر لازم در نظر گرفته شود و با ارائه تسهیلات مختلف آن‌ها را بیش‌ازپیش، تشویق به این امر نمود؛ تلاش مسئولین برای ثبات قیمتی در کشور و کنترل نرخ تورم در کشور نیز بر این مسئله اهمیت بسیار زیادی می‌تواند داشته باشد؛ همچنین رشد گردشگری ورزشی در مناطق کویری کشور، می‌تواند سهم بسیار مهمی در افزایش اشتغال جوامع محلی داشته و با بهبود وضعیت اشتغالی آن‌ها، سبب کسب درآمد بیشتر و بهبود وضع زندگی آن‌ها گردد. نتایج این بخش پژوهش با یافته‌های تحقیقات سانتارم (۲۰۲۰) و ژمیت و یورلی (۲۰۱۹) و قزلسفلو و همکاران (۱۴۰۱) همخوانی دارد.

توسعه پایدار گردشگری ورزشی با تأکید بر ظرفیت‌های کویر نتایج و پیامدهای گوناگونی را به همراه خواهد داشت که بر اساس یافته‌های پژوهش حاضر، این پیامدها در سه دسته کلی پایداری اقتصادی، پایداری اجتماعی - فرهنگی و پایداری زیست‌محیطی تقسیم‌بندی شدند. یکی از مهم‌ترین مفاهیم مربوط به پایداری اقتصادی، افزایش اشتغال محلی در اثر فعالیت‌های گردشگری ورزشی در مناطق کویری و بهبود توزیع فرصت‌های شغلی در میان آن‌ها است که منجر به افزایش و توزیع بهتر درآمد در میان آن‌ها می‌شود؛ چراکه بخش مهمی از منابع و زیرساخت‌های ورزشی و غیرورزشی ایجاد شده در این مناطق، پایدار بوده و سال‌های سال می‌توانند باعث تغییر و بهبود وضعیت اشتغال و درآمد مردم این منطقه شوند و مشکلات بسیاری از مشاغل فصلی مردم این منطقه را کاهش دهند. از طرفی رشد هر چه بیشتر این مناطق و توسعه گردشگری ورزشی پایدار در آن‌ها سبب ورود سرمایه‌های داخلی و خارجی بیشتر به این مناطق شده و امکان رشد و توسعه هر چه بیشتر را رقم می‌زند و یک سیکل مثبت توسعه‌ای رقم می‌خورد. به این شکل که ورود سرمایه بیشتر سبب رشد و توسعه بیشتر گردشگری ورزشی در مناطق کویری شده و توسعه بیشتر گردشگری نیز سبب ورود سرمایه مالی و غیرمالی بیشتر و بهتر می‌گردد؛ بنابراین با توجه به اهمیت مسئله توسعه پایدار گردشگری ورزشی و پیامدهای بسیاری که می‌تواند برای کشور به همراه داشته باشد، ضروری است که مدیران و مسئولین بخش‌های مربوطه، تصمیم‌گیری‌ها و اقدامات شایسته‌ای را به‌منظور فراهم آوردن شرایط لازم برای توسعه پایدار گردشگری ورزشی در کشور فراهم آورند که بی‌شک یکی از مهم‌ترین این ظرفیت‌ها، استفاده از کویرهای موجود در کشور است.

تشکر و قدردانی: از شرکت‌کنندگان گرامی بابت همکاری صادقانه در این تحقیق و وقتی که برای پاسخگویی صرف کردند کمال امتنان را داریم.

References

- Ammi, F., Alroaia, Y. (2020). The analysis of factors influencing on developing desert tourism based on health tourism (Case study: Maranjab Desert), Regional Planning. 10(39): 125-140. [In Persian]. DOI: 20.1001.1.22516735.1399.10.39.9.1
- Baharan, P., Foroghiput, H., Aghaee, N. (2020). Construction and validation of an instrument to measure sport responsibility, Sport Sciences Quarterly. 12(39): 66-90. [In Persian]. DOI:10.22054/jem.2020.44269.1934
- Barbhuiya, M., Chatterjee, D (2020). Vulnerability and resilience of the tourism sector in India: Effects of natural disasters and internal conflict, Tourism Management Perspectives. 33(6): 15-63. DOI:10.1016/j.tmp.2019.100616

- Buda, D (2015). Tourism in conflict creas: complex entanglements in jordan, Journal of Travel Research. 55(7):1-12. [DOI: 10.1177/0047287515601253](https://doi.org/10.1177/0047287515601253)
- Dehdashti, Z., Nasehifar, V., Ghaderi, E., & Shoaran, A. (2022). The model of customer co-creation experience in peer-to-peer hospitality industry: Meta-synthetic approach. Tourism Management Studies, 17(59), 9 - 38. [In Persian]. [DOI: 10.22054/tms.2022.68761.2734](https://doi.org/10.22054/tms.2022.68761.2734)
- Elhattab, N. (2020). Desert tourism as a tool to achieve development requirements Sustainable development in light of Vision 2030-a prospective study. Journal of Association of Arab Universities for Tourism and Hospitality. 18(1): 163-183. [DOI: 10.21608/JAAUTH.2020.31409.1020](https://doi.org/10.21608/JAAUTH.2020.31409.1020)
- Eslami Marzankolatheh, M. M., shojaei, V., & hami, M. (2021). Designing a competitive advantage development model in the sport tourism industryin the north of the country. Journal of Sport Management and Motor Behavior. 17(34): 118-99. [In Persian]. [DOI: 10.22080/JSMB.2018.13966.2837](https://doi.org/10.22080/JSMB.2018.13966.2837)
- Ghezselfloo, H., Razavi, S. M. H., & Kalateh Seifari, M. (2022). Determining model of the factors influencing the sustainable development of traditional sports tourism (Case study: Kabadi festival of Sorkhankalateh, horse-riding of Torkman and Guroush and Alish traditional wrestling). Sport Management Studies, 14(71). 241-74. [In Persian]. [DOI: 10.22089/smrj.2019.7138.2504](https://doi.org/10.22089/smrj.2019.7138.2504)
- Ghorbani Ghahfarokhy, L., Farahani, A., & Paydareh, M. (2022). The effect of natural sport attraction on developing sport tourism in Hormozgan Province. Sport Management Studies. 13(70), 394-416. [In Persian]. [DOI: https://doi.org/10.22089/smrj.2022.11310.3486](https://doi.org/10.22089/smrj.2022.11310.3486)
- Keamasi Salkhori, K., Soleymani, M., & Ahmadi, S. (2019). Effect of information technology, human resources management, organizational entrepreneurship on sustainable development of sport tourism based on Karmen Model. Strategic Studies on Youth and Sports, 18(45): 205-224. [In Persian]
- Kuvan, Y., Akan, P (2012). Conflict and agreement in stakeholder attitudes: Residents' and hotel managers' views of tourism impacts and forest-related tourism development, Journal of Sustainable Tourism. 20 (4): 571- 584. [DOI: 10.1080/09669582.2011.617824](https://doi.org/10.1080/09669582.2011.617824)
- Li, F., Lu, Z., Zhang, A., Dilixiati, D. (2021). Research on the development of China's national sports tourism under the background of big iata. In The International Conference on Cyber Security Intelligence and Analytics. pp: 487-493.
- Michopoulou, E., Al-Qasmi, I., Melpignano, C (2021). Co-creating value in desert tourism experiences. Tourism Planning & Development. 18 (2): 245-265. [DOI:10.1080/21568316.2021.1873835](https://doi.org/10.1080/21568316.2021.1873835)
- Mohamadi Turkmani, E., Mohammadi Torkamani, H., & Jabraeile, A. (2021). Ecological-humanitcal feasibility of sports-ecotourism development in desert areas (Case study: Qom Province). Sports Marketing Studies. 2(1): 100-130. [In Persian]. [DOI:10.34785/J021.2021.409](https://doi.org/10.34785/J021.2021.409)

- Mokhtarin Rzveh, M., Khodayari, A., & Kohandel, M. (2023). Determining the components of a model for sustainable development of mountain tourism in Iran. *Journal of Tourism and Development*. 12(1): 91-106. [In Persian]. [DOI: 10.22034/JTD.2022.326601.2558](https://doi.org/10.22034/JTD.2022.326601.2558)
- Postma, A., Schmuecker, D (2017). Understanding and overcoming negative impacts of tourism in city destinations: conceptual model and strategic framework, *Journal of tourism futures*, 3(2): 144-156. [DOI: 10.1108/JTF-04-2017-0022](https://doi.org/10.1108/JTF-04-2017-0022)
- Salimi, M., Khodapars, M. Mohamdi, J. (2021). Providing the optimal method for sport places site selection based on GIS analytic functions, *Journal of Facilities Management*, 19 (3): 339-357. [In Persian] . [DOI: 10.1108/JFM-10-2020-0072](https://doi.org/10.1108/JFM-10-2020-0072)
- Salimi, M., Tayebi, M., & khodaparast, M. (2021). A place branding model based on macro-approaches of recreation, sport, and tourism projects (Case study: Isfahan province). *Sport Management Journal*. 12(4): 967-977. [In Persian]. [DOI: 10.22059/jsm.2019.259541.2097](https://doi.org/10.22059/jsm.2019.259541.2097)
- Schlemmer, P., Barth, M., & Schnitzer, M (2022). Research notes sport tourism versus event tourism: Considerations on a necessary distinction and integration. In *Journal of Convention & Event Tourism*, 21 (2): 91-99. [DOI: 10.1080/15470148.2019.1710314](https://doi.org/10.1080/15470148.2019.1710314)
- Schmidt, J., Uriely, N (2019). Tourism development and the empowerment of local communities: The case of Mitzpe Ramon, a peripheral town in the Israeli Negev Desert. *Journal of Sustainable Tourism*, 27 (6): 805-825. [DOI: 10.1080/09669582.2018.1515952](https://doi.org/10.1080/09669582.2018.1515952)
- Selcuk, O., Karakas, H., Cizel, B., Ciftci, S F., Oksuz, F C (2021). Comparative analysis of residents' attitudes toward sustainable tourism development using a multi-criteria decision-making technique, *Iranian Journal of Management Studies*. 14 (3): 585-607. [DOI: 10.22059/IJMS.2020.304663.674108](https://doi.org/10.22059/IJMS.2020.304663.674108)
- Shams, P (2020). Designing varzaneh desert tourism resorts with eco-tourism development approach. *Journal of Art, Architecture and Built Environment*. 3 (2): 42-54. [In Persian]. [DOI: 10.32350/jaabe.32.04](https://doi.org/10.32350/jaabe.32.04)
- Su, Y., Xu, J., Sotiriadis, M., Shen, S H (2021). Authenticity, perceived value and loyalty in Marine tourism destinations: The case of Zhoushan, Zhejiang Province, China. *Sustainability*, 13: 1-14. [DOI: 10.3390/su13073716](https://doi.org/10.3390/su13073716)
- Tahiri, A., Kovaçi, I., Petkoska, A T (2022). Sustainable tourism as a potential for promotion of regional heritage, local food, traditions, and diversity—Case of Kosovo. *Sustainability*, 14: 1-13. [DOI: 10.3390/su141912326](https://doi.org/10.3390/su141912326)
- Vrana, V (2023). Sustainable tourism development and innovation: Recent Advances and Challenges, *Sustainability*. 15: 1-5. [DOI: 10.3390/su15097224](https://doi.org/10.3390/su15097224)
- Xie, L., Guan, X., Liu, B., Huan, T. C. T (2021). The antecedents and consequences of the co-creation experience in virtual tourist communities: From the perspective of social capital in virtual space. *Hospitality and Tourism Management*. 48 (3): 492-499.

- Yrza, B., Filimonau, V (2021). Integrating sustainability in destination management plans and policies of a post-Soviet state. *Tourism Planning and Development*. 13 (2):1-23. DOI: [10.1080/21568316.2021.1875037](https://doi.org/10.1080/21568316.2021.1875037)
- Zhang, Y., Blasco, D (2022). Destination management amid COVID-19: a case study in La Cerdanya, Spain. *Anatolia*. 33 (1): 116-127. DOI: [10.1080/13032917.2021.1920439](https://doi.org/10.1080/13032917.2021.1920439)